نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره ششم، تابستان ۱۴۰۱، شماره دوم، صفحات ۲۲۴ تا ۲۲۵

خلاصه سیاستی

بازبینی نقشه جامع علمی کشور*

چکیده

نقشه جامع علمی کشور با هدف ترسیم مسیر حرکت نظام علم و فناوری و الزامات آن، چشم‌انداز علمی کشور در سال۱۴۰۴ را تبیین کرد. باوجود تلاش‌ها و دستاوردهای علمی کشور، به‌نظر می‌رسد تحول راهبردی در علم و فناوری نیازمند بازنگری جدی در ساختار و محتوای نقشه جامع علمی کشور است. در مستند حاضر پیشنهادهای فرهنگستان علوم پزشکی در این خصوص آمده است.

کلیدواژه‌ها: آینده‌نگری، علم و فناوری، نقشه راه

مقدمه

با گذشت بیش از یک دهه از تدوین نقشه جامع علمی کشور و پیرو تاکید مقام معظم رهبری، شورایعالی انقلاب فرهنگی مسؤلیت تجدید نظر و ارتقای نقشه جامع علمی کشور را برعهده گرفت. درهمین راستا فرهنگستان علوم پزشکی براساس هم‌اندیشی صاحب‌نظران موارد مهمی را شناسایی و معرفی کرد که توجه به آن‌ها می‌تواند در ارتقای کیفی نقشه جامع علمی موثر باشد. در این مستند نکات مهم که فرهنگستان علوم پزشکی در بازبینی نقشه جامع علمی کشور به آن‌ها تاکید دارد؛ در قالب پیشنهادهای راهبردی، محتوایی، مدیریتی و ساختاری و در هشت بخش ارائه می‌شود.

پیشنهادهای راهبردی، محتوایی، مدیریتی و ساختاری

۱. رعایت چارچوب علمی «نقشه‌های جامع» در مرحله بازبینی نقشه:
- تحلیل وضع جاری علم و فناوری براساس شاخص‌های معتبر؛
- تعیین دورنمای منطقی و قابل دستیابی و ترسیم تصویری درست از آینده، در زمان تعیین شده، براساس شاخص‌های معتبر؛
- روش معتبر برای انتقال از وضع موجود به وضع مطلوب- که وفق مفاد صفحه ۳ سند فعلی، مستلزم داشتن منابع و امکانات لازم، تقسیم کار ملی و الزامات شفاف و دقیق است.

۲. تشریح اولویت های علم و فناوری کشور به شرح زیر:
- مسائل اعتقادی و جنبه‌های ارزشی و ایمانی و اشراف اخلاق اسلامی مهم‌ترین اولویت است. به نحوی که این مهم در تمام شئون سند تسری پیدا کرده و فقط به ذکر ارزش‌های بنیادین در مقدمه سند اکتفا نمی‌شود و تنظیم گزاره‌ها و واژه‌ها در تمامی اولویت‌ها به نحوی است که مهم‌ترین و جامع‌ترین رکن پیشرفت و تعالی (جنبه‌های اعتقادی، ارزشی و ایمانی) در هیچ شرایطی فراموش نشده و همواره لازم‌الاجراء باشد؛
- از آنجا که انسان، محور و مهمترین عامل پیشرفت و توسعه علم و فناوری است، لازم است پس از توجه به ارزش‌های اسلامی، به خود انسان و سلامت، دانایی و مهارت او پرداخته شود و برخورداری از انسان‌های سالم و بهره‌مند از موهبت سلامت همه جانبه، بویژه سلامت معنوی و ارتقاء مستمر آن تضمین شود. در سند موجود، رکن اصلی، یعنی سلامت، بصورت بسیار فرعی و غیر متناسب با شأن نقشه، ترسیم شده است. در بازنگری، باید سلامت در جایگاه صحیح خود و به عنوان لازمه و رکن پیشرفت پایدار در سایر شئون، طراحی و تدبیر شود؛
- اولویت اول، علوم انسانی و معارف اسلامی است؛
- اولویت دوم پاسخگویی به مسائل و مشکلات جامعه و حل آنها است.

۳. اصلاح راهبردهای توسعه علم و فناوری بارعایت نکات زیر:
- ضمن رعایت مفاد اشاره شده، تربیت و توانمندسازی سرمایه انسانی با تأکید بر پرورش انسان‌های متقی، عالم، کارآفرین، خودباور، نوآور و توانمند در تولید علم، فناوری و نوآوری متناسب با ارزش‌های اسلامی و نیازهای جامعه، از اولین مرتبه اولویت و به منزله جامع‌ترین و واجب‌ترین راهبرد (راهبرد کلان ۱) انتخاب شود و اقدامات ذیل آن نیز از اولویت و اهمیت مضاعف برخوردار باشند. همچنین راهبردهای کلان ۵ و ۶ در سند موجود با حفظ همه محتوا و مفهوم در ذیل راهبرد کلان ۱ در سند جدید کارسازی شود.

* این سند محصول مذاکرات علمی انجام شده در فرهنگستان علوم پزشکی است که توسط هیئت رییسه جمع‌بندی و در معاونت علمی تنظیم شده است.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-10-12]

[DOI: 10.22034/6.2.23]

۴. استفاده صحیح از واژه‌ها و گزاره‌های جامع در بازنگری این سند مهم ملی. (به‌عنوان مثال استفاده از واژه سلامت، بجای واژه‌های پزشکی یا علوم پزشکی یا بهداشت).
۵. انتقال راهبرد کلان ۷ سند موجود و اقدامات ذیل آن به جایگاه راهبرد کلان ۲.
۶. رعایت اختصار در تعیین راهبردها(حداکثر ۵ راهبرد کلان) و اجتناب از جزئیات غیرضروری
۷. تدوین شاخص‌ها و نظام رصد کلان
۸. تعیین متولی/متولیان قانونمند

نتیجه‌گیری

عطف به مراتب فوق، تنظیم سندی منطقی و مبتنی بر شواهد متقن علمی و تجارب فاخر ملی، بومی و استوار بر شالوده‌های اعتقادی و تربیتی اسلامی، متضمن تربیت نیروهای انسانی مسؤل و پاسخگو به نیازهای جامعه و استفاده از شیوه آینده‌نگرانه و آینده‌پژوهانه و رعایت منطقی و اصولی اولویت‌ها، مورد انتظار است.

بدیهی است تحکیم جایگاه قانونی سند و تنظیم و تصویب پشتوانه برنامه‌ای و بودجه‌ای، به تحقق اهداف و آرمان‌ها کمک شایان خواهد کرد.

Policy Brief

Revision of the Comprehensive Scientific Map of Iran*

Abstract

The comprehensive scientific map has explained Iran's scientific perspective in 1404, with the aim of delineating the direction of science and technology system and its requirements. It seems that the strategic transformation in science and technology requires a serious revision of the structure and content of the comprehensive scientific map of the country. In this document, proposals of the Academy of Medical Sciences in this regard are presented.

Keywords: Forecasting, Roadmap, Science and Technology

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-10-12]

[DOI: 10.22034/6.2.23]

* The backbone of this document is scientific discussion in Academy of Medical Sciences. The conclusion is made by the Board of Directors and the Vice President of Academy sets it